

بررسی تطبیقی رویکردهای پژوهش در مجلات علوم پزشکی

میمنت عابدینی بلترک^۱، سیروس منصورى^۲، ستار باقرى^۳، مهین اسدنیآ^۴، مهدی میرزاآقایی^۵

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۰۳/۲۵

تاریخ پذیرش: ۹۳/۱۲/۱۸

چکیده

مقدمه: پیشرفت هر جامعه مرهون پژوهش و تحقیق است. در این بین مطالعه‌ی روش‌های پژوهش اهمیت قابل توجهی برای شناخت علمی و بهبود کیفیت پژوهش‌ها دارد. لذا این پژوهش هدف خود را بر تبیین روش‌های پژوهش در حوزه علوم پزشکی نهاده است تا از این طریق با شناسایی وضعیت موجود، راهی به سوی توسعه دانش پزشکی از راه توجه به انجام پژوهش‌های اصیل‌تر و عمیق‌تر بازگردد.

روش‌ها: روش پژوهش حاضر تحلیل محتوا از نوع کمی است که بر روی ۱۵۰ مقاله استخراج شده از آخرین شماره ده مجله منتخب دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور انجام شد. مجلات دانشگاه‌ها بر مبنای دو اصل انتخاب و از بین آن‌ها ده مجله به صورت تصادفی مورد بررسی قرار گرفتند این دو اصل شامل "مجله‌ی علوم پزشکی" در عنوان نشریه و نمایه بودن مجله در سال ۱۳۹۱ بود و روش پژوهش، شیوه نمونه‌گیری، جامعه آماری، ابزار جمع‌آوری داده‌ها و شیوه تحلیل داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج بیانگر آن بود که اکثر مقاله‌های مورد بررسی از روش‌های کمی ۱۰۹ مورد (۷۲/۶ درصد) و ۱۱۱ مورد (۷۴ درصد) از نمونه‌گیری با شیوه‌ی کمی استفاده شده است. ۵۷ مورد (۳۸ درصد) جامعه آماری پژوهش‌ها را بیماران و بیشترین ابزار مورد استفاده با ۶۴ مورد (۴۱/۶ درصد) آزمون بود و نهایتاً اکثر مقالات ۸۱ مورد (۵۴ درصد) از تحلیل توصیفی برای گزارش نتایج استفاده نمودند.

نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که عمده تحقیقات در حوزه پزشکی با رویکرد کمی انجام شده است و با توجه به این‌که در حوزه پزشکی اصلی‌ترین مسأله مورد پژوهش، انسان است، لذا توجه به پارادایم تفسیری- سازنده‌گرا و در نتیجه روش‌های کیفی توجه بیشتری را می‌طلبد.

کلید واژه‌ها: رویکردهای پژوهش، نشریات علمی، علوم پزشکی

مقدمه

در سایر کشورها بررسی و تجزیه و تحلیل مقالات چاپی به عنوان محصول فعالیت‌های علمی و تحقیقاتی در رشته‌های مختلف از جمله آموزش پزشکی با اهداف گوناگون انجام گردیده است. طیف این اهداف، از بررسی موضوعی روش‌های پژوهش و آزمون‌های بکار گرفته شده تا کیفیت گزارش مقالات و توزیع جغرافیایی آن‌ها می‌باشد (۳). در این میان برخی مقاله‌ها، بخش روش‌ها را به‌عنوان مهم‌ترین بخش یک مقاله‌ی پژوهشی شناخته‌اند، زیرا اطلاعات لازم جهت تعیین اعتبار مطالعه و قضاوت در مورد آن را فراهم می‌آورد. این بخش باید به حد کافی کامل باشد تا محققین دیگر بتوانند مطالعه مورد نظر را تکرار نمایند و احتمالاً به همان نتیجه‌ها برسند (۴).

در ایران مقایسه بین وضعیت و جو انتشار مقالات عموماً در حوزه علوم انسانی و به طور خاص آموزش بوده است. به عنوان مثال نتایج پژوهش‌ها در حوزه علوم تربیتی نشان می‌دهد که رویکرد و ذهنیت اساتید قدیمی رویکرد کمی و رویکرد اساتید و پژوهشگران معاصر کیفی بوده و در نتیجه پژوهش آن‌ها نیز به سمت و سوی ذهنیت‌شان سوق می‌یابد (۵). تحقیق لطف‌آبادی در زمینه منابع درسی روش تحقیق در

توسعه و پیشرفت هر جامعه مرهون پژوهش و تحقیق مستمر در همه زمینه‌ها است. بنابراین روش‌شناسی پژوهش اهمیت بسیاری دارند، زیرا روش‌های پژوهش علمی، ابزار شناخت مطمئنی برای بسیاری از پژوهشگران محسوب می‌شوند (۱). علوم پزشکی و پژوهش‌های مرتبط با آن نیز از این امر مستثنی نبوده است. از این جهت که این حوزه نیز جهت انتشار نتایج تحقیقات دست به انتشار مجلات علمی زده و شاهد این امر افزایش مجلات و در نتیجه تعداد مقالات می‌باشد، به طوری که هم اکنون دانشگاه‌های علوم پزشکی در سراسر کشور دارای مجلات متعددی می‌باشد. بنابراین، بررسی دقیق مقاله‌های چاپ شده در یک مجله علمی- پژوهشی، یکی از مهم‌ترین راه‌ها برای ارتقای کمی و کیفی آن مجله و به‌تبع آن، موجب رشد علمی در زمینه تخصص مجله می‌باشد (۲).

* نویسنده مسئول: میمنت عابدینی بلترک، دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز، شیراز، ایران
Abedini.gilan@gmail.com

سیروس منصورى، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز، ایران
ستار باقرى، دکتری مدیریت آموزشی، وزارت آموزش و پرورش، شهرستان رودسر، ایران
مهین اسدنیآ، وزارت بهداشت و درمان گیلان، مرکز بهداشت شهرستان رودسر، ایران
مهدی میرزا آقایی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ایران

پژوهش‌های کمی و گروه دوم را طرفدار روش‌های کیفی و سازنده‌گرایان قلمداد می‌کنیم.

اما پاسخ غالب به این سوال حداقل در یکی دو دهه‌ی اخیر به گونه‌ای است که با وجود اهمیت هر دو رویکرد در پژوهش‌ها توجه به پژوهش‌های کیفی افزایش چشم‌گیری داشته است (۱۲). شاهد این مدعا افزایش کتاب‌های روش تحقیق با عنوان‌های تحقیق کیفی و همچنین مجلات تخصصی در این مورد است. به تبعیت از این رویکرد جهانی، پژوهشگران داخلی به‌طور کلی و پژوهشگران حوزه علوم پزشکی نیز از این امر مستثنی نبوده به‌گونه‌ای که مقالات بیشتری نسبت به گذشته در حوزه‌های پزشکی با رویکردهای پژوهش کیفی انتشار یافته‌اند و حتی برخی از مجلات ایرانی در عنوان مجله از عنوان "تحقیقات کیفی" استفاده نموده‌اند و لذا تمام مقالات انتشار یافته در این گونه مجلات، از رویکرد پژوهش کیفی بهره گرفته‌اند. (۱۳). لذا در این پژوهش قصد محققان آن بود که آیا پژوهش‌های حوزه پزشکی از پارادایم‌های موجود در حوزه روش‌شناسی پژوهش به چه مقدار اثر پذیرفته‌اند زیرا که برخی از تحقیقات خارجی گذار از رویکردهای پژوهش کمی به رویکرد کیفی (و اخیراً ترکیبی) را اساساً مورد توجه قرار داده‌اند.

براین اساس؛ مقاله حاضر به بررسی رویکردهای پژوهش در مقالات جدید منتشره در ده مجله علوم پزشکی می‌پردازد تا مشخص گردد که مقالات موجود در این ده مجله، از کدام‌یک از روش‌ها، شیوه نمونه‌گیری، جامعه، ابزار پژوهش و تحلیل آماری استفاده نموده‌اند.

روش‌ها

تحقیق حاضر، توصیفی از نوع تحلیل محتوا کمی است. تحلیل محتوا، یکی از روش‌های استاندارد تحلیل و تفسیر و ارزیابی پژوهش‌ها می‌باشد که می‌توان روش‌ها، محتوا و یافته‌های پژوهشی را به‌گونه‌ای عینی و منظم، استخراج و همچنین، حجم قابل توجهی از اطلاعات درون متن و ساختارها و ویژگی‌های آن را به‌گونه‌ای نظام‌یافته مشخص ساخت. جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر مقالات انتشار یافته در مجلات علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی دانشگاه‌های گیلان، بابل، مازندران، قزوین، زنجان، کرمان، گرگان، رفسنجان، کردستان و تبریز بود و فرایند نمونه‌گیری این گونه بود که ابتدا مجلات پژوهشی که عنوان آن‌ها "مجله علوم پزشکی" ذکر شده باشد انتخاب گردید علت این انتخاب از این جهت مد نظر قرار

دانشکده‌های علوم تربیتی ایران و همچنین مقالات چاپ شده اخیر در این حوزه نشان می‌دهد مقالات چاپ شده در این حوزه به تبعیت از رویکرد تدریس شده [کمی] مبتنی بر رویکرد کمی می‌باشد (۶) در حوزه علوم پزشکی در موارد معدودی مجلات علوم پزشکی به ارزیابی درونی خود توجه داشته‌اند و موارد محدودی وجود دارد که به ارزیابی مقالات خود پرداخته‌اند (۷). مطالعات اخیر در برخی از حوزه‌های گوناگون علوم پزشکی در ایران حاکی از آن است که اگر چه نگارش مقالات توسط پژوهشگران ایرانی در طی سال‌های اخیر روند چشم‌گیری را طی نموده با این حال ضروری است تا مجلات بازنگری دقیقی در خصوص چگونگی روند چاپ به‌ویژه از نظر کیفی به‌عمل آورند (۸). همچنین لزوم تغییر و بازنگری در شیوه مدیریت مجلات علمی داخل کشور به‌ویژه در زمینه ارتقاء کیفی مقالات چاپ شده در این نشریات اخیراً مورد توجه قرار گرفته است و نسبت به عواقب چاپ و انتشار مقالات کم‌ارزش در این مجلات ابراز نگرانی شده است (۹). از آنجایی که شواهد نشان می‌دهند داوران آشنا به متدولوژی تحقیق بهتر می‌توانند نقاط ضعف ساختاری یک مقاله را نشان دهند (۱۰)، دست‌اندرکاران مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان تصمیم گرفته‌اند برای کلیه مقالاتی که وارد مرحله بررسی می‌شوند، حداقل یک داور آشنا به روش تحقیق انتخاب نمایند (۸).

به هر حال روش‌شناسی پژوهش به عنوان ابزار و مسیر تولید دانش جدید به پژوهشگران و متخصصان موضوعی کمک می‌کند تا با روش‌های خاص در هر علم به توسعه و تقویت آن علم کمک کنند. با این حال سوال اساسی برای فیلسوفان علم در چند قرن اخیر که البته با شدت و ضعف‌هایی در دوره‌های زمانی همراه بوده این است که آیا روش‌های پژوهش مبتنی بر علوم طبیعی (اثبات‌گرا) همواره می‌توانند در حوزه‌های علوم رفتاری و علوم انسانی و به‌طور کلی پژوهش‌هایی که مرتبط با انسان است همان کارایی داشته باشد؟ در پاسخ می‌توان دو گروه صاحب‌نظر و فیلسوف را در این تقسیم‌بندی جای داد. گروه اول؛ نظریه پردازانی هستند که معتقدند روش‌های پژوهش در علوم انسانی با علوم طبیعی متفاوت نیستند و گروه دوم؛ نظریه پردازانی هستند که روش‌های پژوهش در علوم طبیعی را بطور کلی متفاوت از روش‌های پژوهش در علوم رفتاری و انسانی می‌دانند (۱۱). در این میان اگر قصد بر این باشد که به‌طور کلی این دو گروه را در دو بخش روش‌شناسی خلاصه کنیم گروه اول را اثبات‌گرایان و طرفداران

توصیفی- استنباطی قرار گرفتند. لازم به ذکر است که برخی مقاله‌ها ممکن است در هر حیطه چند دسته را شامل گردند به همین دلیل، جمع آن حیطه با تعداد مقاله همخوانی نداشته باشد، به طور مثال؛ ممکن است از نظر ابزار جمع‌آوری اطلاعات هم پرسشنامه و هم مشاهده استفاده شده باشد. به منظور پایایی نتایج، مقالات توسط دو پژوهشگر مورد بررسی قرار گرفتند و در مواقعی که پژوهشگران در یک مورد خاص دچار تشتت آراء می‌شدند مقاله را به نفر سوم که صاحب‌نظر در این حیطه بود جهت اظهار نظر داده و نهایتاً در جدولی که بدین منظور تهیه شده بود، وارد گردید.

یافته‌ها

آخرین شماره مقالات منتشره در سال ۹۱، براساس روش، نمونه‌گیری، جامعه، ابزار و تحلیل آماری مورد بررسی قرار گرفت و سپس موارد استخراج شده‌ی هر حیطه دسته‌بندی شد. از آنجایی که بازنویسی عنوان‌های مقالات مذکور (۱۵۰ مورد) حجم وسیعی را در بر می‌گرفت از ذکر آن‌ها خودداری شد و تنها به خلاصه نتایج حاصل از تحلیل محتوای مقاله‌ها اکتفا گردید (جدول ۱).

گرفت که مجلاتی انتخاب شوند که به نوعی همه‌ی حوزه‌ی علوم پزشکی را بتواند در برگیرد و به موضوع خاصی اختصاص نداشته باشند. دومین اصل انتخاب، نمایه‌شدن در سال ۹۱ بود به عبارت دیگر مجلاتی علوم پزشکی که حداقل یکی از شماره‌های آن در سال ۹۱ نمایه شده بودند انتخاب گردیدند و در نهایت با توجه به این دو اصل و به صورت نمونه‌گیری تصادفی، آخرین شماره از مجلات مذکور در سال ۹۱، مورد بررسی قرار گرفت. در مجموع، تعداد ۱۵۰ مقاله در ده مجله مذکور از نظر پنج حیطه شامل؛ روش، جامعه، روش نمونه‌گیری، ابزار پژوهش و تحلیل آماری بررسی و موارد انتخاب شده هر حیطه دسته‌بندی گردید. مقاله‌های مورد بررسی، از نظر روش‌شناسی؛ در سه دسته کمی، کیفی و ترکیبی؛ از نظر نمونه‌گیری در دو دسته کمی، کیفی یا هر دو، از نظر جامعه؛ در ده دسته دانشجوی، اساتید، صاحب‌نظران و رؤسا، گزارش‌مورد، حیوانات، مواد و ابزار آزمایشگاهی، بیماران، کودکان، پرستاران و کارمندان مراکز درمانی و مردم عادی از نظر ابزار جمع‌آوری اطلاعات در پنج دسته پرسشنامه، مصاحبه، مشاهده، اسناد و مدارک، آزمون و از نظر تحلیل آماری در سه دسته آمار توصیفی، استنباطی،

جدول ۱: مقایسه مقالات تحلیل شده در مجلات مورد بررسی

مجلات	روش			جامعه										نمونه‌گیری	
	کمی	کیفی	ترکیبی	مردم عادی	پرستاران و کارمندان مراکز درمانی	کودک	بیمار	مواد و ابزار آزمایشگاهی	حیوانات	گزارش‌مورد	صاحب‌نظران و رؤسا	اساتید	دانشجو	کمی	کیفی
گیلان	۸	۴	۰	۰	۲	۲	۵	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۴	۸
بابل	۹	۴	۰	۰	۱	۱	۷	۰	۲	۱	۰	۰	۴	۹	۰
مازندران	۲۱	۸	۰	۴	۱	۱	۱۰	۶	۴	۲	۰	۳	۸	۲۱	۰
قزوین	۹	۵	۰	۱	۲	۰	۴	۰	۲	۲	۰	۱	۶	۸	۰
زنجان	۱۰	۲	۰	۰	۰	۱	۷	۰	۲	۱	۰	۱	۲	۱۰	۰
کرمان	۶	۴	۰	۰	۰	۱	۲	۰	۳	۳	۲	۰	۴	۶	۰
گرگان	۱۸	۲	۰	۰	۲	۹	۰	۰	۶	۲	۰	۱	۲	۱۸	۰
رفسنجان	۸	۱	۰	۰	۲	۰	۰	۰	۳	۰	۰	۲	۱	۸	۰
کردستان	۷	۵	۰	۱	۲	۰	۳	۱	۰	۱	۱	۰	۴	۸	۰
تبریز	۱۳	۲	۰	۱	۱	۱	۱۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱۵	۰

به صورت ترکیبی به تحلیل نتایج پرداخته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه با بررسی و تحلیل محتوای مقالات علوم پزشکی که در ده مجله علمی پژوهشی در ایران اخیراً انتشار یافته، به جهت‌گیری روش‌شناختی پژوهش‌های علوم پزشکی در ایران پرداخت. در مجموع تعداد ۱۵۰ مقاله در شماره آخر، هر یک از ده مجله دانشگاهی در زمینه علوم پزشکی از نظر حیطه‌های روش‌شناسی، نمونه‌گیری، جامعه پژوهش، ابزار گردآوری داده و شیوه تحلیل نتایج مورد بررسی و تحلیل و سپس موارد استخراج شده هر حیطه دسته‌بندی گردید. از نظر روش اکثر مقاله‌های مورد بررسی از روش‌های کمی در پژوهش استفاده نموده‌اند علاوه بر آن، نمونه‌گیری نیز بیشتر به صورت کمی بوده است، جامعه آماری اغلب پژوهش‌های مورد بررسی بیماران بوده و بیشترین مورد استفاده از ابزار مورد استفاده آزمون بوده و نهایتاً اینکه بیشتر پژوهش‌های مورد بررسی از تحلیل توصیفی برای گزارش نتایج استفاده نموده‌اند.

به‌طور کلی نتایج تحقیق نشان داد که رویکردها و نگاه‌های پژوهش‌گرانی که در مجلات به انتشار یافته‌هایشان پرداخته‌اند رویکرد کمی بوده است. نتایج یافته‌های پژوهش حاضر در راستای نتایج پژوهش‌های اندک صورت گرفته در ایران بوده است. چرا که پژوهش‌های صورت گرفته در ایران درباره روش‌شناسی و همچنین سرفصل‌های ارائه شده در روش تحقیق، نشان می‌دهد که ذهنیت و نگاه پژوهشگران ایرانی و همچنین مدرسان درس روش تحقیق، هنوز کمی بوده و از پارادایم پوزیتیویستی تبعیت می‌کنند (۱۴،۶). به عنوان مثال نتایج پژوهش‌ها در حوزه علوم تربیتی نشان داد که رویکرد و ذهنیت اساتید قدیمی رویکرد کمی و رویکرد اساتید پژوهشگران معاصر کیفی بوده و در نتیجه پژوهش آن‌ها نیز به سمت و سوی ذهنیت‌شان سوق یافته و البته عموماً مقالات با نگاه کمی چاپ می‌شود (۵). همچنین تحقیق پینوکس و همکاران در بررسی مقالات منتشر شده روان پزشکی در دو مجله معتبر در طی سال‌های ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۰ نشان دادند که حدود نیمی از مطالعات به‌صورت کمی و مقطعی بوده است (۱۵).

علت توجه به پژوهش‌های کمی را می‌توان در دو عامل دانست. عامل اول به ذهنیت و مفروضات فلسفی محققان برمی‌گردد. در تحقیقات هم‌راستا با این پژوهش برخی از پژوهشگران به این نکته پی‌برده‌اند که سرفصل‌های ارائه شده در کلاس‌های درس دانشگاهی منجر به شکل‌گیری نگاه و ذهنیت

جدول شماره یک نشان می‌دهد که از مجموع ۱۵۰ مقاله مورد بررسی ۱۰۹ مورد (۷۲/۶ درصد) با روش‌شناسی کمی و ۳۷ مورد (۲۴/۶ درصد) با روش‌شناسی کیفی انجام شده است و هیچ‌کدام از تحقیقات مورد بررسی از روش‌شناسی ترکیبی استفاده نکرده‌اند. در بخش نمونه‌گیری نیز ۱۱۱ مورد (۷۴ درصد) از روش نمونه‌گیری کمی (تصادفی) و ۳۷ پژوهش (۲۴/۶ درصد) از روش نمونه‌گیری کیفی (هدفمند) استفاده نموده‌اند. شایان ذکر است که در چند مورد با وجود اینکه در مقاله در بخش روش‌شناسی از عنوان "هدفمند" و یا "تصادفی" استفاده شده بود ولی با توجه به منطق و شیوه انتخاب در طبقه دیگری قرار می‌گرفت. به عبارت دیگر در صورتی که در یک مقاله اشاره شده که نمونه‌گیری به صورت هدفمند بوده در صورتی که واقعاً شیوه نمونه‌گیری عملاً تصادفی بوده در مقوله مربوط به کمی (تصادفی) جای‌گذاری شده است.

از بعد جامعه مورد پژوهش؛ دانشجوی ۹ مورد (۶ درصد)؛ اساتید ۱ مورد (۰/۶ درصد)؛ صاحب‌نظران و رؤسا ۳ مورد (۲ درصد)؛ گزارش موردی ۱۶ مورد (۱۰/۶ درصد)؛ ۲۰ مورد راجع به حیوانات (۱۳/۳ درصد)؛ ۷ مورد ابزارها و وسایل آزمایشگاهی (۴/۶ درصد)؛ ۵۷ مورد بیمار (۳۸ درصد)؛ ۹ مورد کودک (۶ درصد)؛ ۱۱ مورد کارمندان مراکز دولتی (۷/۳ درصد) و نهایتاً ۷ مورد (۴/۶ درصد) نیز مردم عادی را به عنوان جامعه آماری مورد بررسی قرار داده‌اند. بنابراین بیشتر پژوهش‌ها با ۵۷ مورد (۳۸ درصد) از بیماران به عنوان جامعه آماری خود استفاده نموده‌اند و کمترین توجه به اساتید و اعضای هیئت علمی بوده است. در بخش ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات با توجه به داده‌های جدول شماره یک می‌توان گفت که ۲۷ مورد (۱۷ درصد) از مقالات از پرسشنامه جهت جمع‌آوری داده‌ها و ۴۹ مورد از طریق مشاهده (۳۱/۴ درصد)، ۱۵ مورد (۱۰ درصد) از اسناد و مدارک، ۶۴ مورد (۴۱/۶ درصد) نیز از آزمون استفاده نموده‌اند. بنابراین بیشترین ابزار مورد استفاده در تحقیقات مورد بررسی، استفاده از آزمون و کمترین استفاده نیز استفاده از اسناد و مدارک بوده است. با وجود اینکه مصاحبه نیز به عنوان یکی از ابزارهای مهم جمع‌آوری داده به حساب می‌آید ولی با توجه به اینکه در هیچ‌کدام از تحقیقات مذکور از این ابزار استفاده نشده به عنوان یک مقوله مجزا در جدول نیامده است. در بخش شیوه تحلیل نتایج نیز ۸۱ مورد (۵۴ درصد) به شیوه توصیفی، ۵۳ مورد (۳۵/۳ درصد) به شیوه تبیینی و استنباطی و نهایتاً ۱۶ مورد (۱۰/۶ درصد) نیز

مطالعه واحد به منظور شناخت مسئله تحقیق استفاده نمایند تا با استفاده از دیدگاه‌های گوناگون به توصیف و فهم و تبیین پیچیدگی زندگی نایل آمده زیرا این روش‌ها با نگاه متفاوتی که به مسایل تحقیق دارند، ظرفیت پاسخ‌گویی به انواع مشخصی از سؤالات را دارا می‌باشند لذا منجر به تحول در روش پژوهش و تحول در کاوش‌های آموزش پزشکی خواهند شد (۱۴). به هر حال واقعیت این است که نتایج پژوهش از عدم توجه پژوهشگران به رویکردهای کیفی و ترکیبی حکایت دارد. واقعیتی که می‌تواند نقطه ضعفی در پژوهش‌های پزشکی باشد. گرچه نمی‌توان صرف استفاده از طرح کمی یا کیفی را دلیل مزیت یا ضعف دانست، با این وجود این واقعیت مبرهن است که بسیاری از موضوعات به گونه‌ای است که بهترین طرح‌ها برای پاسخ به سؤالات آنها، طرح‌های کیفی و یا ترکیبی می‌باشد. لذا توصیه می‌گردد پژوهشگران حوزه علوم پزشکی و همچنین سیاست‌گذاران از جمله سردبیران مجلات علمی از طریق استقبال از پژوهش‌های کیفی به غنای تحقیقات در این حوزه بیفزایند.

یکی از محدودیت‌های تحقیق حاضر این بود که برخی از تحقیقات صورت گرفته به گونه‌ای گزارش شده که امکان جای‌گذاری آن در هیچ‌کدام از طبقات مورد نظر نبود مانند "نامه به سردبیر" که امکان انتخاب آن به عنوان یک پژوهش کیفی یا کمی وجود نداشت. از محدودیت‌های دیگر می‌توان به کمبود تحقیقات مشابه در این زمینه اشاره نمود.

قدردانی

از کلیه افرادی که ما را در انجام هرچه بهتر این پژوهش یاری رساندند، کمال تشکر را داریم.

پژوهشگران آینده می‌شود و به تبعیت از این ایده به نظر می‌رسد تدریس روش پژوهش با نگاه و ذهنیت فلسفی اثبات‌گرا باعث شده که همچنان پژوهش‌گران نگاه کمی به پژوهش داشته باشند. حال اینکه در سه دهه اخیر توجه زیادی به پژوهش‌های کیفی در حوزه‌هایی که موضوع پژوهش‌شان انسان می‌باشد مطرح شده است به گونه‌ای که موج دوم و سوم پژوهش را موج‌های کیفی و ترکیبی نام نهاده‌اند (۱۶). حال این که بی‌توجهی و ذهنیت کمی اعضای هیئت علمی به این پارادایم‌های پژوهش باعث شده پژوهشگران معاصر نیز همان رویه‌های سنتی پژوهش را مورد توجه قرار دهند و نوآوری خاصی در پژوهش‌های خود به عمل نیاورند. همین نگاه در مجلات نیز حکم‌فرماست به گونه‌ای که بسیاری از داوران در مجلات علمی و حتی بعضی سردبیران مجلات نیز ملاک اصلی "اصیل بودن" مقالات را در داده و ارقام آماری خلاصه می‌کنند که این موضوع خود به عنوان عاملی مطرح می‌شود که پژوهشگران جوان را به سمت پژوهش‌های کمی رهنمون سازد (۶). در حال حاضر، نگاه‌ها تغییر کرده و پژوهش‌گران غربی به روش‌شناسی کیفی به‌عنوان یک روش‌شناسی جایگزین، در تحقیقات علمی نگاه می‌کنند (۱۶).

با توجه به این که به نظر می‌رسد ضعف روش‌شناسی و تفسیر و ارزیابی و کاربرد پژوهش‌ها می‌تواند مخاطرات بزرگی را در اجرای درست این وظایف به همراه بیاورد، دانش‌پژوهان نیاز به آموزش‌هایی دارند که، نه تنها روش‌شناسی پژوهش را به شایستگی فراگیرند بلکه، آنان را به‌صورت مصرف‌کنندگان هوشمند یافته‌های پژوهشی در آورد. در عرصه پژوهش، پژوهشگران هم باید بکوشند تا موضوع‌هایی را که از یک منظر خاص مطالعاتی کمتر مورد عنایت قرار گرفته است مورد کاوش قرار دهند. پژوهش‌گران بهتر است از انواع طرح‌های پژوهشی ترکیبی با تحلیل و ترکیب اطلاعات کمی و کیفی در یک

References

- 1- Abedi HA, [Qualitative research]. Howzeh & University Journal 2007; 47: 62-79. [Persian]
- 2- Jawaid SA. Importance of self audit by a journal to measure quality improvement and planning for future. Pak J Med Sci 2007; 23: 4-8.
- 3- Majumder MAA. Issues and priorities of medical education research in Asia. Ann Acad Med Singapore 2004; 33 (2): 257-63.
- 4- Kallet RH. How to Write the Methods Section of a Research Paper. Respi care 2004; 49: 1229-1232.
- 5- Mehrmohamadi M. [Investigation of methodological preferences of educational researchers in Iran]. Quarterly Journal of Educational Innovations 2007; 21: 77-108 [Persian].

- 6- Lotfabbadi H, Norozi V, Hosseini N [Methodology of Research in Education, Psychology and Educational Sciences in Iran], Educational Innovations 2008; 21 (6): 140-109. [Persian]
- 7- Ashraf Ganjavi N, Sheybani V, Mahdavinia J, Gholamhoseinian A. The Satisfaction rate of Authors from Journal of Kerman University of Medical Sciences in 2005 and 2006]. Journal of Kerman University of Medical Sciences 2008; 15 (4): 337-346. [persian]
- 8- Rezaeian M, Mahmoodi M, Rezvani M E, Besharat F, Haji Ghodratabadi E, Molaei F. [A Survey on the Publication Process and Quality of Articles of Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences during 2001- 2006]. Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences 2009; 7 (4): 217-226. [Persian]
- 9- Shabani A. [The necessity of changing the thought and behavior in the management of the scientific journals]. Iranian J Psychia Clinical Psychol 2006; 46: 195-6. [Persian].
- 10- Day FC, Schriger DL, Todd C, Wears RL. The use of dedicated methodology and statistical reviewers for peer review: a content analysis of comments to authors made by methodology and regular reviewers. Ann Emerg Med, 2002.
- 11- Gall MD, Borg WR, Gall JP. Educational Research: An Introduction. New york: Pearson.2003.
- 12- Niaz M. Exploring alternative approaches to methodology in educational research. Interchange 2004; 21 (2): 155-184.
- 13- Kerman University of Medical Sciences, Journal of Qualitative Research in Health Sciences (all papers). 2003-2015.
- 14- Avizhegan M & Nasr Isfahani M R. [Investigation of the research methods in medical education]. Teb va Tazkyeh 2012; 21 (2): 5-11 [Persian]
- 15- Pincus, H. A. Henderson, B. Blackwood, D.Thomas, D. Trends in Research in Two General Psychiatric Journals in 1960-1990: Research on Research. American journal of Psychiatry 1993; 150: 135-142.
- 16- Plano Clark VL, Creswell JW. Understanding research: a consumer's guide. 2nd ed: Pearson Education:Inc.2015.

A Comparative study to Research Approaches in Iranian Medical Journals

Abedini-Baltork M^{1*}, Mansoori S², Bagheri S³, Asadnia M⁴, Mirza-aghace M⁵

Received:2014/06/15

Accepted:2015/03/09

Abstract

Introduction: Continuing advances in society is due to research in all fields and in this regards, study of research methods has considerable importance in scientific understanding and improving quality of research. This study aimed to explore research methods in the field of medical sciences so that identifying current situation move toward development of medical knowledge through original research.

Method: This study is content analysis on 150 articles extracted from the last ten number of medical journal. selection of journals was based on 2 criteria, and among them ten journals have been reviewed randomly, two criteria including "medical sciences journal" in the title of publication and index in 2012 also, research method, sampling method ,statistical population ,data collection tools and methods of analyzing data were examined.

Results: The findings indicate that quantitative method in 109 articles(72.6%) and quantitative sampling in 111 cases(74%) were used respectively ,patients as statistical population were considered in 57 articles(38%) and tests were used as tools in 64 articles(41.6%) and finally, descriptive analysis was used for declaring results in 81 articles (54%).

Conclusion: result show that most researches have been done through quantitative approach in medical fields and human regards as main subject in medical researches, thus focusing on constructive –interpretive paradigm and qualitative methods must be considered.

Key words: Research approaches, Scientific Journals, Medical sciences.

Corresponding Author: Abedini Baltork M,Young Researchers and Elite Club,Shiraz Branch, IslamicAzad University,Shiraz,Iran Abedini.gilan@gmail.com

Mansoori S,Department of Education,school of Education and Psychology, Shiraz University, Iran

Bagheri S,Ministry of Education, Rudsar,Iran

Asadnia M, center for Health, Rudsar,Iran

Mirza aghace M, School of Medicine ,Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan , Iran